

Fjärde budet

- C-O Rosenius -

Med detta bud försättas vi på ett nytt område i avseende på Guds uppenbarade vilja och fordringar, i det Herren nu övergår från buden om sitt eget väsendes dyrkan till att i de följande vända våra ögon på vår nästa. Att »älska Gud över allting och vår nästa såsom oss själva», därpå hänger ju, efter Frälsarens egna ord, »hela lagen och profeterna». Men framför alla buden om kärleken till nästan ställes det i spetsen, som handlar om våra plikter mot föräldrarna, emedan dessa stå till oss i ett något annat och högre förhållande än andra människor. De äro nämligen, enligt Guds egen vilja och anordning, hans målsmän och ställföreträdare på jorden, genom vilka han vill tala till oss, härska över oss och låta sina välgärningar tillflöda oss. Därför bjuder han oss också att icke blott älska föräldrarna, såsom alla andra människor, utan att t. o. m. hedra dem - vilket jämte kärleken innefattar i sig även åtskilligt ännu högre, såsom vördnad, ödmjukhet och lydnad. Sådant tillkommer icke föräldrarna för några deras tillfälliga förtjänsters och utmärkta egenskapers skull, icke heller för de stora välgärningars skull, vilka vi njutit och njuta av dem i rikare mått än av andra människor. Nej, den heder, Gud befallt oss ägna föräldrarna, tillkommer dem endast för den egenskapen att de äro föräldrar, att Herren Gud satt dem över oss, att företräda hans plats och ställe härnere, och bjudit oss hedra dem.

Det är därför hans kärleksfulla och visa vilja, som ligger till grund för föräldrahederns rättmätighet och nödvändighet. Därför förklarar Gud ock sitt stora välbehag till lydnaden mot föräldrarna, att den »är honom välbehaglig» (Kol. 3: 20), och fogar vid fjärde budets efterlevnad ett särskilt löfte om välgång och långt liv på jorden. Vi hava följaktligen icke att ingå uti någon prövning av föräldrarnas beskaffenhet och egenskaper, för att undersöka, om de förtjäna vår heder eller icke, utan vi hava blott att efterfråga, om de äro *föräldrar*, om de stå till oss i föräldraförhållande, om Gud satt dem över oss; ty då äro vi genast skyldiga bevisa dem heder, hurudana de ock för sina personer eller i sitt beteende mot oss må vara. Ett barn kan därför icke vara vissare om, att det gör Guds vilja, än då det hedrar, älskar, vördar och lyder fader och moder; ty sådant har Herren Gud själv befallt och har därtill förklarat sitt synnerliga välbehag.

Tänk, vilken stor nådevälgärning även detta bud innesluter i sig, att ett barn, som annars icke kan företaga några stora och lysande gärningar i denna värld, kan på så nära håll och på ett så lätt sätt göra de gärningar, över vilka Gud tydligare än över några andra har tillkännagivit sitt behag, nämligen blott genom att vara mot sina föräldrar underdånigt, lydigt och vördnadsfullt! Besinna vi därtill, huru ett barn genom villig efterlevnad av detta bud, enligt Guds särskilda löfte, kan grundlägga åt sig den säkraste väg till lycka och sällhet för detta' livet, så skulle var och en, som ser Guds nådiga vilja i detta stycke, omhan icke hade fader och moder i detta livet, enligt Luther, med skäl önska: »Ack, att Gud ville föreställa mig stockar och stenar, som jag kunde kalla fader och moder!» När vi tvärtom se, huru detta bud trampas under fötterna, huru nästan var och en förgäter Guds bud och det därvid fästade löftet, och på samma gång förglömmar alla de välgärningar, som vi genom föräldrarna åtnjutit, så kan man förskräckas över den förstörelse av människosjälens alla krafter, som syndafallet medförde, då icke ens ett sådant bud som detta kan äga värde för människor.

Här böra vi nu erinra oss, att med föräldrar förstås, såsom vår barnalära undervisar oss, icke blott de naturliga föräldrarna, utan även »svärföräldrar, fosterföräldrar, överhet, lärare, husbönder, samt alla andra, som faderliges vårda sig om oss», och att vi äro dem lika väl heder skyldiga som våra naturliga föräldrar, vilket av otaliga skriftställen kan ådagaläggas. Därför, om vi ock skulle hava förlorat våra egentliga föräldrar, så äro vi dock icke alldeles, utan föräldrar och utan andel i det fjärde budets förbindelser och välsignelser, så har ingalunda det fjärde budet ännu förlorat sin vikt och betydelse för oss; ty vi äro alla på ett eller annat sätt i det förhållande till några människor eller myndigheter, att fjärde budets plikter åligga oss. Äro vi icke barn eller tjänare, så kunna vi vara undersåtar; vore vi också icke detta, utan vore själva överhetspersoner, så böra vi dock vara Guds ord och dess ämbete underdåniga.

Det heter således uti det fjärde budet, icke allenast till barn i egentlig mening, utan till oss alla och en var: »*Du, du* skall hedra din fader och din moder.» Minns det, eho du är, att det är just *dig*, Herren tilltalar i detta, såväl som i de övriga buden, och att du genom ditt förhållande till detta bud skall draga över dig antingen mycken timlig välsignelse, eller ock timlig och evig förbannelse; ty skall det gå dem väl, vilka hedra fader och moder, så måste det åter gå dem illa, som göra motsatsen; såsom skriften ock säger: »Faderns välsignelse bygger barnen hus, men moderns banna river dem ned»; samt: »Den som sin fader övergiver, han skall varda skämd, och den sin moder bedrövar, han är förbannad av Herren.» Då vi besinna, huru vitt detta bud griper omkring sig, innefattande under faders- och modersnamnet alla dem, som Herren på något sätt satt över oss, såsom överhet, lärare, husbönder m. m., så förstå vi ock, varför Herren förklarar sitt särskilda välbehag till detta buds efterlevnad och därvid fästat ett särskilt löfte om välsignelse. Ty på detta buds efterlevnad vilar jordisk frid och välgång. Må vi akta därpå och icke genom motvillig olydnad draga över oss Guds rättmätiga förbannelse för tiden och svåra vrede för evigheten.

Men innan vi närmare betrakta det sköna löfte, Herren fästat vid detta bud, må vi se till vari den *heder* består, som vi äro föräldrarna skyldiga, och huru vi skola bevisa dem denna. Luther nämner i sin förklaring över detta bud åtskilliga stycken, som innefattas i föräldrahedern; men först nämner han, vad vi icke skola göra, och sedan vad vi skola göra. »Vi skola frukta och älska Gud, så att vi icke förakta eller förtörna våra föräldrar och herrar.» Märk härtill och giv noga akt på den gamla barnaläran, så skall den säkert ännu i äldre åren hava något att säga dig, åtminstone vad *utövningen* beträffar. - Själva grunden till detta buds efterlevnad, så väl som de övriga budens, är en rätt gudsfuktan och kärlek till Gud. Ja, sannerligen! Finnes blott en barnslig gudsfuktan och sann kärlek till Gud i ditt hjärta, så skall du ock hedra dina föräldrar - du skall åtminstone då *fara därefter* och vörda Herrens bud därom, så att, om du ock råkar i frestelse till otålighet och sidvörndnad mot dina föräldrar, du kommer att straffa dig själv och icke giva rum i ditt hjärta för ett egentligt *förakt* för dem, eller börja med berått mod förtörna dem. Men väl kan det hända, att om du ock har denna rätta grund i ditt hjärta, denna villiga ande, det dock skall kosta dig mången hård kamp att alltid leva efter detta bud - att du skall väl få starkt och ihärdigt ropa i den kampen om Guds barmhärtiga hjälp därvid - i synnerhet då föräldrarna och de, som under föräldrars namn förstås, äro i sig själva och genom sitt beteende ovärdiga, retsamma eller föraktliga personer.

Tänkom oss blott en fader, en överhetsperson, en lärare, en husbonde m. m., som icke allenast saknar alla nödiga egenskaper, för att fullgöra sitt kall såsom sådan, utan ock är hård, nyckfull, oefterrättlig och alltigenom gudlös - huru nära ligger det icke då till hands att i hjärtat förakta dem och med sitt beteende förtörna dem, i synnerhet om man (med eller utan skäl) anser sig själv visare och frommare! Men här blir det då nödigt, att du icke börjar se på personen eller granska hans bättre eller sämre egenskaper, hans rättvisa eller orättvisa beteende; utan du har endast *ett* att eftersinna, nämligen om Gud i sin styrelse satt honom över dig såsom din fader, din överhet, din husbonde o. s. v.; ty då måste du fördraga hans nyckfullhet och orättvisa, där icke den borgerliga lagen lämnar dig skydd och upprättelse, och hysa aktning för honom, såsom din Guds målsman och företrädare, om ock i sig ovärdig, samt lyda hans vilja i allting, som icke strider mot Guds bud och samvetet. Gör han dig i något orätt, så skall han därför svara inför sin Gud, men det berättigar icke dig att med ny orättvisa betala hans eller att därför förakta honom. Så bör du ock taga dig till vara, att du icke med åtbörder, ord eller gärningar förolämpar och förtörnas honom, medelst ett olustigt och trotsigt bemötande.

När Gud vill, är han mäktig att sätta honom av sätet; men så länge Gud fördrager honom, bör ock du göra det; ty huru mycket han gör dig emot, gör han dock Gud tiotusen gånger mer emot. Visserligen är det ingen lätt sak att icke blott fördraga, utan ock akta sådana föräldrar och dem, som äro i föräldrars ställe, då de göra allt för att hos sina barn och underhavande undergräva denna aktning, som bör tillkomma dem; därför är här Andens kraft och ett gudomligt tålmod av nöden, såsom Syrak säger: »Ära fader och moder med gärningar, med ord och med *tålmod*.»

Tålmod är en dygd, som man har av nöden med avseende på umgänget med människor i allmänhet, emedan man överallt försättes i prövningar medelst andras fel och skröpligheter, som måste fördragas och bäras med tålmod, eller ock kärleken förkolna. Men isynnerhet är tålmod och

fördragsamhet av nöden, när det gäller föräldrarna; ty utom det, att fjärde budet tillerkänner föräldrarna sådana anspråk på oss, som ingen annan människa har; så har ock ingen människa bevisat mot oss ett sådant tålmod, som föräldrarna, varför ock ingen så förtjänt vårt tålmod som de.

Tålmodet är av nöden, emedan, då barnen väga till och med var dag alltmer väga in uti världens närvarande skick och manér, så väga föräldrarna från sin tid, eller tiden löper med sitt nya skick och vanor före och bort ifrån dem, varigenom barn och föräldrar i tusende småstycken med tiden bliva endels främlingar för varandra. När nu föräldrarna därtill bliva - slappa, genom ålderdom förlora själskrafter, minne och förstånd; ja, »bliva barn på nytt», samt under allt detta visa knarrighet och dåligt lynne, för vilket ingenting, av vad barnet gör, är rätt till lags, och de likväl oinskränkt vilja över barnen öva sitt föräldravälde, då gäller det att *förneka sin egen vishet*, ja, i allt förneka sig själv, om man skall kunna »ära fader och moder med tålmod».

Är icke nu Guds Ande boende i barnets hjärta, så att det drives av denna heliga fruktans och kärlekens Ande, så går det, såsom man ofta ser, barnet tröttnar vid föräldrarnas knarriga och besvärliga sätt och börjar icke blott i hjärtat förakta dem, utan ock låta detta förakt uppenbara sig i åtbörder, ord och gärningar, föräldrarna till djupt sårande förtörnelse. Ja, till och med där Guds Ande bor i hjärtat, men man antingen icke aktar på dess hulda maningar, eller man genom förutgående felaktig uppfostran blivit illa van, kan man på det förskräckligaste sätt synda i detta hänseende. Detta är i synnerhet fallet bland allmogen, som i detta hänseende vanligen är mindre finkänslig, så att det på många ställen är nästan en sed, att föräldrarna vid barnens mognare ålder skola skuffas undan och deras ord icke mer något gälla. I all synnerhet gäller detta, då föräldrarna - såsom ock oftast bland allmogen är vanligt - lämna från sig åt barnen, medan de ännu själva leva, all sin förmögenhet, för att sätta sig på undantag och leva av ett knappt nådebröd, som de förbehållit sig. Ingenting synes vara mer ägnat att alstra förakt hos barnen för föräldrarna än just detta bruk. »Guds gör stor till mods», säger ordspråket; och hava bara föräldrarna samlat mycket gott åt barnen och väl överlämnat detta i deras händer, så hava de lagt en säker grund för barnens förakt för dem, om icke Guds helige Ande får lära dem annorlunda.

Ty i och med detsamma som föräldrarna lämna barnet väldet över den jordiska egendomen, över gods och gård, anse barnen sig också lätt nog vara i besittning av väldet, även över föräldrarna själva. Det är just med avseende på dessa arma undantagshjon, som man får se det fjärde budet så hemskt förgätet och trampat under fötterna. Sedan barnen, ofta med försnillning och förknappning, gäldat åt föräldrarna det överenskomna undantaget eller underhållet, anse de sig oftast vara lösta även från alla andra barnaplikter.

Föräldrarna föraktas till den grad, att man stundom knappt värdigas bjuda dem, jämte andra gäster, att spisa vid sonens eller dotterns bord; utan, medan gästbud hålles i barnens hus, sitta föräldrarna glömda och undangömda i en vrå av sin undantagsstuga, likasom hade barnen skäl och rättighet att blygas vid deras ålderdom och deras grå hår. Och våga föräldrarna med ett ord blanda sig uti barnens angelägenheter eller med sina förmaningar vända sig till barnen, så är ingenting vanligare, än att de bliva avvisade med hårda snäsor eller kanske med ett ännu mer sårande hänlöje. Ja, det är ofta icke nog med, att barnen själva tillåta sig sådant, utan de tillåta även *sina* barn, kanske innan de ännu kunna tala rent att med snäsor fara ut mot sina gamla far- eller morföräldrar. Mer än *en* moder och fader har i ensamheters fällt bittra tårar över ett sådant barnens och barnbarnens förakt. Ja, det är alldeles gräsligt att blott tänka på alla de synder, som genom föräldraförakt övas mot fjärde budet. Och, vilket är allra värst, det är icke endast bland rent ogudaktiga, som sådant förekommer, utan stundom till en sorglig grad även bland dem, som äro eller åtminstone vilja anses vara fromma.

Om här hjälpte att bedja och förmana, ville vi visserligen på det allvarligaste, ja, vid vår Herres Jesu Kristi namn bedja och förmana alla dem, som stå i den ställningen, att de kunna frestas till ovannämnda synder: Besinnen dock, vad I gören mot edra gamla föräldrar! I kunnen icke genom någon ålder, visdom eller skicklighet väga från edra barnaplikter, och ingen föräldrarnas brist, fattigdom, skröplighet eller *lastbarhet* kan lösa eder ifrån dessa plikter. Vid allt, vad eder kärt är, förakten dem aldrig! Ty I förgripen eder därmed på några så heliga förhållanden och dragen över eder en så stor nitälskares vrede och så bittra minnen och samvetskval, att om ock allt för övrigt blir väl med eder och alla synder äro eder förlåtna, dessa likväl skola följa eder, såsom alltid öppna och

blödande hjärtesår, genom hela eder levnad - utom det att Herren, såsom förut är nämnt, också fäst all timlig välsignelse eller förbannelse förnämligast vid detta bud, såsom han kort, men meningsrike lät förstå med orden: *på det på det att du må länge leva* etc. Men därom vilja vi efteråt tala mera.

Vi håva icke utan skäl brukat så många ord över denna punkt, ty det är oss bekant, huru mycket i detta stycke syndas, och det icke blott bland världens barn, utan tyvärr går det icke heller i de kristnas hus, såsom det borde, i detta stycke. Även om du icke med uppsåt föraktat dina föräldrar eller velat visa detta förakt i åthävor, ord och gärningar, för att förtörna och såra dem, så skall du dock säkert finna, om du noga söker i ditt hjärta och skärskådar dina beteenden, att du dock i många stycken felat och syndat mot din fader och moder, att du icke alltid med den vänlighet, ödmjukhet och tålmod, som sig bort, bemött dem och fördragit deras möjliga skröpligheter. Besinnar du därjämte, huru många gånger du utan att både vilja och veta det, genom ovarsamhet i uttryck, sårat faders- och modershjärtat, så skall du nog finna anledning att med publiken i templet slå dig för ditt bröst och säga: Gud, misskunda dig över mig syndare. Ja, endast genom hans blod, vilken ännu på korset visade en rätt barnaömhet och heder mot sin moder och därmed har försonat dina synder också mot fjärde budet, skall du kunna finna rening från dina synder mot detta bud och frid för ditt samvete. Fly därför till detta blod, som talar bättre; än Abels blod.

Vi vilja nu blott erinra, att vad här är sagt om barns- förakt och vanvördnad mot de egentliga föräldrarna gäller också om förakt och vanvördnad mot dem, som förstås under faders och moders namn, såsom överhet, lärare, husbönder och alla andra, som faderliges vårda sig om oss, i synnerhet äldre personer, vilka redan genom sin ålder kunna göra anspråk på att hedras, i stället för att föraktas. Om tjänare och ynglingar kunde besinna, vad Gud av dem fordrar i detta hänseende, så skulle de böja sig djupt i stoftet för dem, vilka de nu tanklöst och lättsinnigt förakta och förtörna. Särskilt måste föraktet för ordets budbärare föra med sig en svår hämnd, emedan Herren genom dessa mer omedelbart vänder sig till oss, varför han ock om dem säger: »Den som föraktar eder, han föraktar mig.» Och med avseende på överheten heter det: »Den som sätter sig upp mot överheten, han står emot Guds förordnande; men de, som motstå detta, skola få dom över sig.» Se, huru Gud i sitt ord icke glömt att giva förmaningar och föreskrifter med avseende på alla möjliga föräldra- och barnaförhållanden, vilka i det fjärde budet äro blott i största korthet nämnda. Därför må var och en se till, att han icke - med Guds ord emot sig föraktar någon, utan giver »heder åt den, vilken heder tillkommer» (Rom. 13).

Men här fråga vi nu, vari den heder består, som vi böra bevisa fader och moder, eller *huru* vi skola hedra dem. Luther svarar kort, men rikhaltigt, att vi skola »hålla dem i vördnad, tjäna dem, lyda dem, älska och hava dem för ögonen». Till denna korta och bestämda utläggning kunde man i en viss mening lägga Frälsarens ord: »Gör det, så får du leva»; nämligen ett långt och lyckligt liv på jorden. Vi skola hålla föräldrarna och herrarna *i vördnad*. Detta motsvarar närmast budordet »hedra» och är motsatsen till förakt. Vi hava förut nämnt grunden, varför vi skola icke blott älska våra föräldrar och herrar, utan ock bevisa dem vördnad, nämligen därför att Gud satt dem så högt, att *de* företräda honom själv här på jorden, och han vill genom dem utöva sitt välde över oss. Därför, vem som vanvördar eller föraktar fader eller moder, överhet eller lärare, husbonde eller matmoder, han vanvördar och föraktar i dem Gud själv. Luther säger, att Gud har i fader och moder »förborgat sitt majestät». Att bryta mot dem är därför ett slags majestätsbrott mot den helige och evige Guden. Ack, att vi kunde besinna sådant! Ack, att ögonen öppnades oss något litet, så att vi kunde ana och varsebliva detta fördolda majestät! Vi skulle då bliva villigare att hålla våra föräldrar och herrar vördnad. Vi skulle då icke så mycket stöta oss på faderns eller moderns, överhetspersonens och lärarens skröpligheter och vanarter, eller på deras personer överhuvud; det skulle vara oss nog, att Gud fördrager dem i deras ämbete, för att hålla dem i vördnad.

Det var en icke blott ogudaktigt utan *hednisk* överhet, vilken Paulus och Petrus bjödo de kristna att vörda och lyda. Orsaken är den, att »ingen överhet finnes utan av Gud; och den överhet, som finnes, är förordnad av Gud» Skola vi nu vörda en ogudaktig, ja, hednisk överhet, så är det klart, att vi ock böra vörda våra naturliga föräldrar, även om de vore icke blott felaktiga, utan ock allt igenom ogudaktiga. De äro dock dina *föräldrar*, vilka både genom köttligt band och genom Guds bud äro satta över dig, och vilka du såsom sådana är skyldig att vörda, om där ock finnes hos dem mycket, som du nödgas förakta. Ännu mindre berättigad är du att undandraga dem din vördnad därför, att du möjligen är rikare, förståndigare och högre uppsatt än de. De äro dock dina föräldrar, och du

deras barn. Och ju rikare, förståndigare och mäktigare du är, desto större glädje skulle det vara dig att hålla dem i vördnad; ty de hava dock alltid på något sätt en god del uti frambringandet av dina företräden, om också på intet annat sätt, dock därigenom, att du har det lekamliga livet av Gud genom dem. Att hålla dem i vördnad, är dessutom din egen heder, och att förakta dem, är för dig den största skam, såsom i Syr. 3: 3 står. När du kan, och på vad sätt du kan, sök därför att hålla dina föräldrar i vördnad; ty »den sin fader ärar, han skall ock få glädje av sina barn; och då han beder, varder han bönhörd. Den sin fader ärar, han får dess längre leva».

Det andra, som Luther nämner, är, att vi skola *tjäna* våra föräldrar. Härom säger Syrak: »Den, som fruktar Herren, han ärar ock fadern och *tjänar* sina föräldrar», och: »Kära barn, sköt *din* fader i hans ålderdom och bedröva honom icke, så länge han lever.» En kristen bör alltid anse det för en glädje och sällhet att kunna tjäna behövande människor, ty »saligare är att giva, än taga». Men i synnerhet bör det vara honom det ljuvaste av allt att kunna tjäna sina föräldrar, synnerligen i deras ålderdom, då de mest behöva hans tjänst. Denna omständighet har icke blott sin grund i fjärde budet, utan den vilar också på en helt naturlig grundval. Den bevisar man ju helst gott, av vilken man åtnjutit de största välgärningar.

Men vem har kunnat bevisa oss sådana tjänster, som våra föräldrar? Detta gäller närmast om de naturliga föräldrarna; men sedermera också om överhet, lärare och andra, som stå i föräldraförhållande till oss. Vem kan beräkna allt det goda i timlig och andlig måtto, som tillfaller undersåtar och åhörare genom överhet och lärare, i synnerhet om de äro trogna? Sannerligen, dem förutan skulle världen bliva helt och hållet en rövarkula. Men så mycket onaturligare är den synden att undandraga sig föräldrarnas tjänst, när de behöva den. Huru många son och dotter är likväl icke gudlös nog att anse det för en börda, att behöva visa fader eller moder någon verklig tjänst! För sina barn kan man möjligen göra allt, men för sina föräldrar vill man göra intet. Man önskar dem måhända hellre döden och gläder sig, då de äro borta. Eller om man tjänar dem, så gör man det med olust och förbittrar därigenom föräldrarnas brödbitar, kanhända bereder dem en förtidig grav. Käre, vill du, att dina barn i din ålderdom och på behovets dag skola göra dig detsamma? Vill du det icke, så tjäna med villighet, och glädje din fader och moder; ty dig skall då med samma mått mätet varda. överhet och lärare kunna vi i synnerhet tjäna med förböner, vartill ordet ock förmanar.

Vidare heter det i Luthers förklaring, att barnen skola lyda föräldrarna. Denna punkt är en av de viktigaste, som innefattas uti hedrandet av fader och moder. Aposteln Paulus lägger därför en sådan vikt härpå, att han i tvenne särskilda brev förmanar till denna lydning, sägande på ena stället: »Ty det är rättvist», och på det andra: »Ty detta är välbehagligt i Herren.» Och denna lydning sträcker sig så långt, att den icke tål mer än ett enda undantag, om nämligen föräldralydnaden skulle komma i strid med lydningen för Gud; ty då heter det: »Man måste mer lyda Gud än människor», och: »Vilken som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värd.» Med detta enda undantag heter det för övrigt: »1 barn, varen edra föräldrar lydiga i *allt*; ty detta är välbehagligt i Herren.» Sammalunda förmanas tjänarna att »vara lydiga sina lekamliga herrar i *allting*; icke med ögontjänst, såsom viljande behaga människor, utan med hjärtats enfald, i Herrens fruktan - - - *såsom för Herren* och icke för människor».

Med avseende på överheten heter det likaledes: »Var och en vare underdånig den maktägande överheten.» »Varen all mänsklig ordning undergivna *för Herrens skull*: evad det är konungen, såsom den överste, eller hövdingarna, såsom av honom sända.» Slutligen med avseende på lärare har också Guds ord sina förmaningar och föreskrifter: »Varen edra ledare hörsamma och lyden dem.» Vi erinra oss åter, att lydningen har sin gräns, vilken den icke får överstiga, så att lydningen mot föräldrar, överhet och lärare icke må bliva en olydnad mot Gud, hans ord och samvetet. Ty skulle våra överordnade vara ovärdiga nog att begära en lydning i sådana stycken, vilka det uppenbarade ordet och det vakna samvetet motsäga, då måste vi ödmjukt, men bestämt neka vår lydning, man må kalla det olydnad eller uppror, eller vad man vill. Men förutsatt denna gräns, vilken bestämmer, huru långt föräldrarätten och makten sträcka sig över oss, äro vi skyldiga till en oinskränkt lydning. Och det finnes intet enda stycke, varom det gives så många allvarliga och hjärtliga förmaningar, som just om denna lydning.

Visserligen kan denna lydnad understundom vara rätt påkostande, då de, som hava rätt att befalla över oss, missbruka denna rätt till att giva hårda och orättvisa befallningar, eller förråda bristande urskillning, så att de lydande anse sig mycket bättre förstå den sak, i vilken de nu skola endast lyda och handla. Men så länge befallningen icke strider emot Guds ord och samvetet, är villig lydnad en skyldighet, »icke allenast mot de goda och saktmodiga, utan *ock mot de vrångsinta*». Det enda, vartill den lydande är berättigad, är, att i ödmjukhet och saktmodighet göra sina föreställningar; men uträtta dessa intet, då måste man lyda, om man ock därvid lider orätt eller inser, att man kunde utföra samma sak med vida större vishet och förstånd; ty Herren har icke befallt oss att i detta avseende underkasta faders och moders befallningar en granskande prövning, utan att - lyda, *i allting lyda*.

Det skenbart hårda uti denna Guds anordning blir förvandlat till idel ljuvlighet och det bittra till idel sötma, om vi blott kunna besinna, att vi på detta sätt göra *Herrens vilja*, tjäna *honom och icke människor*, och att vår lydnad för nyckfulla ned har han förklarat sitt största välbehag. Därför, såsom Luther säger, »om du ock gjorde något så ringa, som att sopa golvet eller upptaga ett halmstrå, när du gör det av lydnad för dina föräldrar eller husbönder och eljest handlar i tron och kärleken, så äro dessa till utseendet ringa gärningar bättre och större inför Gud, än om du utan Guds befallning kunde genom underverk omvända hela världen.» Så alldeles böra våra gärningar bedömas efter Guds uppenbarade ord, vari han tillkännagivit sin vilja, för att vi måtte veta, om de äro honom behagliga eller icke.

Kunde vi nu sålunda efter ordet betrakta vår lydnad mot föräldrar och dem, som förstås under faders och moders namn, så skulle denna lydnad, om ock för kött och blod mången gång påkostande, dock för anden, den villiga anden, och för samvetet bliva lätt och ljuvlig, ja, en skön gudstjänst. Ty vad kan väl göra mitt sinne gladare och mitt verk ljuvligare, än att jag, om vad jag gör, kan säga: »Detta har Gud själv befallt, detta behagar honom väl, det vet jag förvisso?»

Slutligen säger Luther, att till en rätt föräldraheder också hör att »älska dem och hava dem för ögonen». Kärleken gör allting lätt, men där kärlek fattas, där tillgår allt olustigt och trögt. Så också med avseende på hedrandet av föräldrarna. Den tvungna vördnaden, den tvungna tjänstbevisningen och den tvungna lydningen äro blott skendygder, döda gärningar, uti vilka saknas liv och ande. Först när den fria kärleken ligger till grund för dessa gärningar, äro de fulla av ande och liv och behagliga både för Gud och människor. Därför kan det fjärde budet, såväl som de övriga, icke efterlevas utan kärlek, kärlek först till Gud och sedan till föräldrarna. Det är sant, att dessa kunna i mycket vara mindre älskvärda, och hos dem kan finnas mycket, som förtjänar hatas, i stället för älskas, men de *själva* böra dock av oss älskas, älskas, särskilt därför att de enligt Guds skickelse och ordning äro våra föräldrar.

Med denna kärlek, bevisad icke blott i ord, utan i gärning, har Herren ett så stort allvar, att han till och med synes i vissa fall sätta den framom kärleken till honom själv, då han fordrar, att vi med vårt goda skola göra våra föräldrar gott, innan vi därav vilja offra honom några gåvor, klandrande ett motsatt förhållande. Han säger nämligen: »Moses har sagt: Hedra din fader och din moder och: Den som bannar fader eller moder, han skall döden dö.´ Men I sägen: Om en människa säger till sin fader eller moder: en korban, det är, en offergåva är det, varmed du av mig kunde hjälpas - och I låten honom så icke mer göra något för sin fader och moder och gören Guds ord om intet med edra stadgar.»

Här ser du, huru Herren vill, att du i verk och gärning bevisar dina föräldrar i främsta rummet din kärlek. Din kärlek till dem skall dock blott helt litet motsvara deras faders- och moderskärlek till dig, vilken naturliges är den innerligaste av all jordisk kärlek, så att Herren själv liknar sin kärlek till oss vid en faders och moders kärlek, såsom det heter i ps. 103: 13: »Såsom en fader förbarmar sig över barnen, så förbarmar sig Herren över dem, som frukta honom», och i Jes. 66: 13: »Liksom en moder tröstar sitt barn, så skall jag trösta eder.» Härmed prisar och upphöjer Herren föräldrakärleken på det härligaste sätt; vad är billigare, än att vi med vår genkärlek i någon mån motsvara densamma? Men den man vördar och älskar, den har man alltid för ögonen, antingen han är närvarande eller frånvarande. När man har den älskade närvarande, så äro ögonen jämt riktade på honom, på det man liksom med sina blickar må utspana, vad han åstundar och vad honom täckes, att

man må kunna taga sådant i akt och icke med något ord eller gärning misshaga och bedröva honom. Men även om han är frånvarande, så tänker man på den älskades vilja och behag, när det gäller göra något, som antingen skulle glädja eller tvärt om misshaga honom. I sådant förhållande skulle vi stå till våra föräldrar; det vore att »hava dem för ögonen».

Men här torde någon invända: »Om jag då har ogudaktige föräldrar, som i sin närvaro icke blott tillåta, utan förleda mig till sådant, som är emot Guds ord, vad vill det då säga, att hava dessa för ögonen» Om du skulle vara olycklig nog att hava sådana föräldrar, så är du visst att beklaga; men så gudlösa skola de väl aldrig vara, att de icke uppmana dig till något gott; ty även onda föräldrar vilja dock giva sina barn goda gåvor - och då har du, i dessa enskilda stycken åtminstone, »att hava dem för ögonen». »På Mose stol sitta de skriftlärda och fariséerna; därför allt vad de säga eder, det hållen och gören, men efter deras gärningar gören icke; ty de säga, men göra icke.»

Men också om de icke ens hade något att säga dig, som du kunde hava för ögonen, men du vore upplyst om deras skyldigheter mot dig, så bör du hava dessa för dig kända föräldraplikter för ögonen och rätta dig efter dem, antingen de av dina föräldrar varda dig sagda eller icke. Om du så gör, i stället för att löpa ur hus i hus med klagomål mot dina föräldrar, så har du dem för ögonen. Därjämte bör du bedja för dem, att de må bliva fromma och komma till kännedom om sina plikter såsom föräldrar, så gör du väl och lever efter fjärde budet. Om t. ex. fromma åhörare, vilka se vad som fattas deras lärare, mer rättade sig efter det, de dock ur Guds ord hava att säga, och mindre såge på deras gärningar samt lika mycket och ivrigt både Gud för deras omvändelse, som de klaga över och klandra deras oomvända tillstånd, så skulle det säkert ofta stå bättre till med både lärare och åhörare.

Men låtom oss nu även betrakta det löfte, som detta bud har med sig. Det lydde egentligen sålunda: »På det att du må länge leva i det land, som Herren din Gud vill giva dig» (2 Mos. 20: 12). Men dess andemening är i nya testamentet av aposteln förklarad så: »På det att dig må väl gå, och du må länge leva i landet» (Ef. 6: 3). Ja, så lyder Guds löfte vid det fjärde budet. O, att alla barn verkligen trodde vår Herre Gud uti detta hans löfte! Det är alldeles säkert, såsom vi ock se av åtskilliga andra ställen i skriften, att Herren Gud har vid det fjärde budets efterlevnad eller överträdelse fästat människors timliga väl eller ve. Den timliga välsignelsen är visst också utlovad vid de övriga budens efterlevnad (5 Mos. 6: 1-3), men alldeles särskilt vid det fjärde budets.

Ty det fjärde budet, som är det första i den senare tavlan, vilken handlar om våra gärningar mot människor, är såsom en källa för alla de senare budens efterlevnad: emedan den människa, som väl hedrar, aktar, lyder och hörsammar dem, som förstås under faders och moders namn, först föräldrarna, sedan lärare, överhet, husbönder och andra hulda och erfarna människor, den kommer att alltid föra det bästa leverne inför människor; men vid ett gott leverne inför människor har Herren fästat timlig lön, välsignelse och lycka på jorden. Härav se vi, varför denna jordiska välsignelse är särskilt fästad vid det fjärde budet.

Men giv väl akt på, huru löftet lyder. Det säger icke, att du genom det fjärde budets efterlevnad skall bliva salig i himmelen; nej, så mycket förvärvar du icke genom att hedra fader och moder. Detta löftesord säger endast och uttryckligt: »i landet - uti det land, som jag vill giva dig» - uti den del av det jordiska, som Gud beskär dig, där skall dig väl gå, om du hedrar, älskar och lyder fader och moder. Att dig skall väl gå här på jorden, betecknar icke heller, att du just skall få stora rikedomar; ty de rika äro icke ens i timligt avseende så lyckliga, som de, vilka hava måttligt - en gammal och tusenfaldigt bekräftad erfarenhet, vilken redan den mannen förstod, som bad: »Fattigdom och rikedom giv mig icke. Förläna mig det bröd, som jag behöver» (Ordspr. 30: 8) utan löftet innehåller, att, med mer eller mindre jordiska skatter, du alltid skall vara en lycklig människa på jorden, hava välsignelse och trevnad.

Men »länge leva» säger löftet vidare. Då torde någon fråga, om också icke goda barn kunna tidigt dö. Svar: Om även goda barn tidigt hädankallas, då sker detta för några så stora och viktiga orsaker, några antingen för barnet eller föräldrarna så viktiga och nådefulla ändamål, att dessa äro ännu större nådesbevis än en långvarig sällhet på jorden (Visp. 4: 7-11; Jes. 57: 1). Det säkra är, att Herren icke sviker sitt löfte, nämligen, att en särskild jordisk välsignelse och sällhet skall följa på ett gott leverne mot fader och moder och dem, som inbegripas under detta namn - ja, även om

du icke tror på Kristus och frälsar själen. Ut i Syr. 3 kap. säges uttryckligt, att om du väl hedrar fader och moder, »skall dig gott ske, *om du än en syndare är*», d. ä. om du ock eljest inför Gud är en otrogen människa och därmed ådrager dig evig fördömelse; du skall likväl i detta livet hava välgång, om du varit ett gott barn och ännu alltid hedrar dina föräldrar och alla dem, som under faders och moders namn förstås. Och däremot, om du varit ett elakt barn och icke vill hedra dina föräldrar och herrar, så har du alltid att vänta några synnerliga motgångar i detta livet, om du ock genom en sann hjärtats omvändelse frälsar din själ för evigheten. Sådant ligger i Guds visa och rättfärdiga regering här på jorden, såsom dels det nyss anförda och flera bibelord säga oss, dels ock många märkvärdiga exempel visa för ögonen.

Nu, att den timliga välgången är förenad med det fjärde budets efterlevnad, kan väl till en del anses vara en naturlig följd av naturliga orsaker, lika visst som timlig olycka, oro och kval, ja, ofta en förtidig död äro naturliga följder av olydnad mot detta bud. Där ingen vill lyda eller vara underdånig, utan var och en vill härska och genomdriva sin vilja, där måste alltid uppstå tråtor, strid, inbördes fiendskap och allt därmed följande ont. Tänk oss ett hus, där barn och tjänare resa sig upp emot föräldrar och husbondefolk och icke mer vilja lyda, vilket elände skall icke där uppstå, strider och slagsmål, ja, hela husets ofrid och förstörelse! Likaså, när uti ett helt land upprossandan reser sig emot överheten. Följden måste ju bliva, att den ena far efter att röja den andra ur vägen. Där man tvärt om ödmjukt underordnar sig Herrens skickelse genom föräldrar och överhet, och var och en blott tänker på, huru han må göra sin plikt på den plats och uti den ställning, vari Gud satt honom, där måste ock all välsignelse, trevnad och frid blomstra. Vi kunna således även se några naturliga grunder för detta förhållande, att den jordiska sällheten beror av det fjärde budets efterlevnad.

Men mörkare än en hedning måste den människa vara, som icke häri ser något mer, än blott naturliga förhållanden. Här lever dock en Gud ibland oss, som så noga känner och leder sina skapade varelsers väg, att icke en fågel faller till jorden hans vilja förutan. Där denne Gud givit ett bud, varvid han fäst ett bestämt löfte, som alltid innebär sin motsvarande hotelse, där är det icke mer blott naturliga följder. Nej, här är ett Guds beslut och en Guds dom, nämligen att den jordiska välsignelsen skall givas dem, som väl hedra fader och moder, och däremot en särskild förbannelse följa överträdaren av detta bud. Och den, som blott är något bevandrad i denna världen, har sett märkvärdiga exempel och bevis härpå, att det är något icke naturligt, något besynnerligt, någon hemlighetsfull regering uti människornas öden.

Om någons timliga välgång står i förhållande till hans medfödda anlag, eller andra naturliga källor därtill, då ser man intet besynnerligt däruti, ehuru även däruti är endast Guds styrelse; men då t. ex. ett mindre begåvat människobarn, som ingen naturlig förmåga ägde att bereda sig jordisk sällhet, blev endast genom någon besynnerlig välsignelse eller gudomlig skickelse särskilt lycklig här i livet, och däremot kraftfulla och begåvade naturer, med största förmögenheter att förvärva, antingen förföljas av beständiga olyckor och motgångar, eller ock, utan att man kan se några sådana, allt deras goda bortsmälter, så att man icke vet huru, och man måste ihågkomma profetens ord om dem, som »skola lägga sin lön i en söndrig pung»; då börjar var man se något besynnerligt däri och tala om Guds välsignelse eller förbannelse.

Och huru ofta är det icke redan för människors ögon uppenbart, att grunden till både den förra och den senare händelsen var lagd i vardera personens förhållande till sina föräldrar, att det är en uppfyllelse av det fjärde budets löfte, av Guds dom, som fästat vårt jordiska goda vid vårt förhållande mot föräldrarna!

Denna Guds dom uttrycker med föräldrarnas välsignelse, varom skriften säger: »Faderns välsignelse bygger barnen hus, men moderns banna river dem ned.» En upplyst lärare har yttrat: »Stilla och utan buller, men mäktigt och underbart framgår genom människornas öden ett obegripligt något. Ofta synes det försvinna; men plötsligt lyser det åter upp. Det är icke mänskligt, det är något övernaturligt - det är föräldrarnas välsignelse.» Ja, huru ofta bar man icke sett rent av en bokstavlig uppfyllelse av dessa skriftens ord: »Det öga som hånar sin fader och försmår att lyda sin moder, det uthacke bäckens korpar, och det uppåte örnens ungar!» nämligen då en uppstudsigt och elak son antingen kommit under krigslagarnas tukt såsom soldat och slutat sitt liv på ett slagfält, eller ock för sin fortsatta och utvecklade ondska slutar det på avrättsplatsen! Ty det går ofta, såsom

Luther säger: »Det barn, som icke vill höra den hulda rösten av föräldrar och lärare, det skall höra bödeln, vilken talar så skarpt, att huvudet skiljer sig ifrån kroppen.» Den som icke vill taga vid förstånd, utan i fräckt lättsinne föraktar hulda föräldrars, lärares eller andra av livet erfarna människors råd, honom skall en allsmäktig Gud väl förmå att styra, ehuru då på ett något svårare sätt. Gud vill hava övermakten över människorna.

Men nu har han satt föräldrar, husbönder, överhet och lärare såsom sina målsmän över oss. Vilja vi då icke höra honom genom dessa, så skall den hårda nöden lära oss det. Det må behaga dig eller icke, men han skall väl uppfylla sitt ord; bevisar du hörsamhet och vördnad mot dem, som han har satt över dig, så skall han rikligen belöna dig med allt gott; men vill du icke häruti höra honom, så skall han alltid någonstädes finna dig och skicka över dig olyckor, död och förbannelse. »Emedan man så alldeles föraktar Guds ord och bud, som hade en gäck talat det», säger Luther, »så låt ock se, om du är den man, som kan umbära Guds huldhed. Det vore dig dock bättre att hava en nådig Gud med frid och välsignelse, än hava hans onåd och förbannelse.»

Men ack! Vi leva i en tid, som icke vill förstå det fjärde budet. Det är ett olyckligt tecken på vår närvarande tid, att den gamla fromma vördnaden för all myndighet, föräldrars, husbönders och överhetens, är nästan en okänd sak, ja, föraktad, såsom för oss icke passande; att var och en vill vara sin egen herre, icke akta någon annan, utan göra allt vad honom själv lyster, och så följa ett olyckligt frihetsbegär, som genomtränger alla förhållanden. Visserligen är detta en frukt av dessa överhavandes ovärdighet, och denna åter en frukt av den allt genomträngande ogudaktigheten, som gör, att var och en i sitt stånd icke vördar Herrens ord, utan handlar självsvåldigt; ty så uppkommer då den nämnda frihetsandan, om vilken aposteln profeterar, att människorna skola »förakta herradömet och, såsom egenkära trotsare, icke frukta att smäda härligheterna» (2 Petr. 2). Och denna allmänna tidsanda drager nästan alla människor med sig i sin virvel, till en del även de väckta och troende, varav de sedan få lida.

Den, som är viss, vakte sig. Utan tvivel är Guds ordning den bästa; och den människa är tryggast, som rättar sig efter Gud. Den nämnda fräcka andan är icke av Gud. Herren Gud bjuder vördnad mot föräldrar, överhet, lärare, husbönder, åldriga, »icke allenast de goda och saktmodiga», upplysta och ostraffliga, »utan ock de vrångsinta». Se ett märkligt exempel i Apg. 23 kap. Då aposteln Paulus stod för rätta inför det prästerliga rådet i Jerusalem, och en honom obekant man befallde att slå honom på munnen, svarade han: »Gud skall slå dig, du vitmenade vägg! Sitter du för att döma mig efter lagen och befäller mot lagen, att man slår mig» Men då någon upplyste, att det var en överstepräst, han så tilltalade, märk, huru aposteln då svarade: »Jag visste icke, mina bröder, att han är överstepräst; ty det är skrivet: En styresman för ditt folk skall du icke lasta.» En sådan uppmärksamhet hade en apostel mot en så ovärdig överstepräst, endast för Herrens ord och ordning. Och då samma apostel skriver till en lärare, Timoteus, huru han skulle »straffa de oskickliga», så säger han: »En gammal man skall du icke hårt bestraffa, utan förmana honom såsom en fader» (1 Tim. 5: 1). Så bjuder ock aposteln Petrus vördnad för ålderdomen, sägande: »I yngre, varen de äldre undergivna.» Av allt detta se vi, huru den nämnda fräcka andan är alldeles stridande mot Herrens ord; den, som vill rätta sig efter Guds ord, må giva akt därpå.

Ja, lyckliga de, som i alla stycken vilja rätta sig efter Herrens ord! Lyckliga de barn, som väl behjärta det fjärde budet! De skola ock aldrig finna en säkrare väg till lycka och sällhet i sina livsdagar, än i blott detta, som ligger dem så nära, nämligen att hedra, älska och lyda sina föräldrar och husbönder. Och är icke redan det en stor sällhet och en härlig berömmelse att veta och säga: Om du blott i kärlek och enfald gör vad det fjärde budet kräver, med villig håg och för Herrens skull gör dina föräldrar eller ditt husbondefolk till viljes inom huset, med de ringaste vardagssysslor, så är detta ett för Gud behagligare och heligare leverne, än om du dag och natt pinade dig till döds med de svåraste, självvalda helighetsövningar?

Ty i fjärde budet har du de gärningar, som Gud själv befallt; och vi borde dock vara nog förståndiga att begripa, att inga gärningar kunna vara bättre än dem, som Gud befallt oss. »Huru kan du vara saligare eller leva heligare, vad gärningarna beträffar? Och därjämte har du den försäkran av Gud, att det skall lända dig till allt gott, och att dig skall väl gå. Sålunda har du allt gott, skydd och beskärm under din Herre, ett glatt samvete och en nådig Gud, vilken skall

vedergälla dig hundradefalt; och du är till och med härigenom en förnäm person, emedan du går i Guds ärende och tjänar Gud själv.» (Luther.)

Men tyvärr, är fiendens makt så stor i alla riktningar, att han icke tillåter människobarnen att besinna detta, förr än det är för sent, då redan ångerhunden skäller över ungdomssynder, som vi icke mer kunna göra ogjorda. Det går oftast så med detta bud, att man icke besinnar dess vikt förr, än då man själv blivit fader eller moder och börjat skörda några bittra frukter av sina egna barnasynder. Jo, det är sant, även en annan tidpunkt plägar väcka oss att bittert känna, vad vi brutit emot fader och moder, nämligen en liten stund efter det de utandats sin sista suck i jämmerdalen, en liten stund efter sedan det för oss huldaste hjärta på jorden stannat, då vår *enda* jordiska fader eller moder icke mer finnes, icke mer kan höra vår bön om förlåtelse, icke mer kan svara på vår ömmaste fråga, då man gärna ville mitt i natten gräva upp dem utur jorden för att blott en enda stund ännu få tala med dem.

Förut var det kanske icke så angeläget att i barnslig kärlek underhålla sig med en gammal fader och moder, då den unga glättigheten behagade oss mera; men nu, nu skulle barnet gärna tala med sin fader eller moder och göra dem någon glädje, ja nu, nu är det för sent; nu får du icke mer en enda stund göra det. O, att vi vore visa! O, att vi i tid besinnade oss! Guds ord tala sakta och milt, men de låta icke gäcka sig. Man skall rätta sig efter dem i tid eller ock bittert ångra sig.

Men sedan vi nu betraktat barnens plikter mot sina föräldrar, borde vi ock säga något om föräldrarnas plikter inför Gud i avseende på barnen. Ehuru föräldraplikterna icke äro uttryckligt nämnda i fjärde budet, ligga de dock såsom förutsatta och inbegripna i orden *fader* och *moder*, och äro dessutom på andra ställen i skriften med stort allvar framställda. Men här komma vi åter till ett ämne, för vars framställande vi finna inga, ord nog kraftiga. Var, var ligger den närmaste skulden till allt det onda, som med skäl överklagas hos barn, tjänare, undersåtar, åhörare? - Var, om icke förnämligast hos dem, som äro satta till deras vårdare och uppfostrare? Vad barnen angår, hava de nästan alla sina oarter av föräldrarna, icke blott i arv genom födelsen, utan ock sedan av föräldrarnas försummande av de medel, Gud givit dem, till detta fördärvs hämmande.

Det är förskräckligt, vilken synd det man begår, som förolämpar eller bedrövar sin fader eller sin broder; men huru oräkneliga äro icke de fall, i vilka de arma förolämpade föräldrarna hava blott att slå sig för sitt bröst och bekänna: Vi lida, det våra gärningar värda äro; vi hava icke bättre uppfostrat vårt barn; vi skörda nu frukten därav, att vi icke tidigt inplantade god säd i den en gång böjligen jordmånen, att vi icke, efter Herrens bud, »uppfött våra barn i *Herrens tukt och förmaning*»; att vi icke i brinnande böner dag och natt burit dem fram till »den allena mäktige hjälparen»! - Så har man ock mycket att klaga på tjänstefolkets oarter, försumlighet, ohövlighet, oenighet, bristande samvetsgrannhet o. m. d.; men om husbondefolket dagligen förde dem fram till familjealtaret, dagligen med Guds ord och bönen helgade husets anda och själva i all sin umgängelse bevisade gudaktighetens kraft, så skulle de säkert få mindre att överklaga hos tjänarna. Försumma husandakten; men lid ock sedan tåligt, att djävulen regerar i huset! Ännu har ingen uppfunnit ett kraftigare medel att bringa folket till en god anda, än Guds ord och bönen.

Såsom Luther skriver till dem, som voro vana vid papisternas religiösa medel, rökelse, vigvattnet, korstecknet m, m.: »Du skall aldrig finna något rökverk starkare mot djävulen, än om du sysselsätter dig med Guds ord, talar och sjunger det och beder däröver. *Det* är visserligen det rätta vigvattnet och tecknet, för vilket han flyr och varmed han låter sig fördrivas.» Sådant borde husfäder och husmödrar tänka på. - För själasörjare är det ock bittert, att se så många oarter hos åhörarna, det heliga ämbetet blir svårligen missaktat på denna tid, och folket är ogudaktigt m. m. Men borde icke de flesta bland dessa lärare med förkrossat hjärta slå ned ögonen och inför Gud och människor bekänna: »Vi, vi hava syndat och varit ogudaktige; vi hava icke med lära och leverne hållit vårt ämbete i helgd; vi hava icke, efter apostelns bud, i tid och otid hållit på att lära, truga, förmana, med all saktmodighet och lärdom, icke velat vara herdar, utan herrar över församlingen» o. s. v.? Se, sålunda skulle var och en gå till sig själv och begynna det helas förbättring med sin egen.

Men vi måste inskränka oss till att blott tala med föräldrar och barnavårdare. Är du fader, moder, fosterfader, barnalärare, o, betänk, vilket dyrbart och viktigt kall du har dig anförtrott, och

vilket dyrbart lån Gud har hos dig nedlagt - ett *människobarn*, med en vek och öppen själ, i vilken nu kan inplantas antingen ett Guds rike, ett frö till timlig och evig sällhet, eller ock skola fördärvets törnen och tistlar där frodas, och en djup grund läggas till både timlig och evig ofärd. Glöm aldrig vikten av ditt dyra lån: ett *människobarn*, en odödlig varelse, som skall fortleva genom hela evigheten, antingen i ett härligt och saligt liv i himmelen, eller i ett osaligt liv med gråt och tandagnisslan, så sant Herren Kristus icke kan ljuga, och så sant han har utgjutit sitt blod för alla människobarn, icke till något timligt, utan till ett evigt gott. Det är själens odödlighet och Kristi dyra försoningsblod, som ger ett omätligt värde åt det ringaste människobarn, och som ger sin häpnadsväckande vikt åt barnavårdarens kall. »Sen till, att I icke förakten någon enda av dessa små», sade Herren Kristus. Skriften talar besynnerliga ord om de små barnen. Hon säger, att dem hörer himmelriket till; att Gud »av barns och spenabarns mun har upprättat sig en makt, fullkomnat sitt lov».

Och då Kristus sade, att vi icke skulle förakta de små, så tillade han: »Ty jag säger eder, att deras änglar se alltid min Faders ansikte, som är i himmelen.» Och grunden, varför dessa små äro honom så stora och dyra, förklarar han med det tillägget: »Ty Människosonen har kommit för att frälsa det förtappade.» Våra små äro icke blott skapade till Guds pris, utan ock dyrt köpta med Guds Sons blod; de äro hans blods och mödas lön; därför är icke hans vilja, att några av dem skola förtappas. Därför brinner han så av nitälskan för dem, att när han antager, att någon kunde fördärva ett litet barn, talar han om en *kvarnsten*, som borde bindas vid den människans hals, för att sänka henne ned i havets djup. Måtte alla föräldrar och barnavårdare i tid besinna detta!

Ett barn, som är icke blott Guds skapelse, utan ock dyrt köpt och i dopet iklätt Kristus, ett av den himmelske Fadern älskat och välsignat barn, på vilket hela hans faderliga välbehag vilar, för vilket hans hjärta sörjer, varöver hans öga vakar, varom han giver sina änglar befallning - ett sådant dyrt gods har han överlämnat åt dig och sagt: »Bevara åt mig denna skatt; sköt och förkovra detta dyra gods!» Att förglömma denna höga kallelse att vara Guds vårdare av hans dyraste skatter, av odödliga själar, och vara hans målsmän på jorden inför desamma - att förglömma en så hög kallelse, är ju dock något betänkligt, ja, förskräckligt.

Vi vilja nu påpeka några viktigare iakttagelser vid barnauppföstran. Huvudsaken uti en kristlig barnauppföstran är, att de uppföstras för himmelen; sedan ock, att de bildas för ett nyttigt och lyckligt liv på jorden. Men måtte vi aldrig glömma, att såsom för den enskilda människan, så gäller det ock beträffande vår omsorg om barnen: Söken först efter Guds rikets planterande i deras själar, så tillfaller dem ock det övriga! Men till att uppföstra barnen för himmelen fordras i första rummet att tidigt göra dem bekanta med Frälsaren och han ord. Aposteln säger: »I fäder, uppfödan edra barn i Herren tukt och förmaning.» Därom gav ock Herren tidigt ett bud till sitt egendomsfolk: »Du skall inskräpa mina ord hos din; barn och tala om dem, när du sitter i ditt hus och när du gå på vägen, när du lägger dig och när du står upp.»

Nu, dessa Herrens ord äro oss väl bekanta; men därmed är det icke väl vi skulle ock göra därefter. Där man försummar detta stycke där försummas det allra viktigaste. Gören då sedan av edra barn vad I viljen, gören dem förståndiga, lärda, skickliga kloka, rika, de äro dock olyckliga och bliva evigt förtappade om de icke själva sedan börja att söka vad I haven försummat Guds ord. Säg icke, att vi icke hava tid att inplanta Gud ord hos dem. Herren Gud säger, att vi därtill skola används alla möjliga tillfälliga stunder, »när du sitter i ditt hus och när du går på vägen, när du lägger dig och när du står upp» Och vore tiden oss verkligen så knapp, att något måste försummas, antingen denna angelägenhet, eller något annat, så låt då hellre något annat försummas; eller vilket arbete mon huset är väl av så stor vikt, att det icke må stå tillbaka förs de dyra barnens timliga och eviga väl?

Och näst det gudomliga ordets inplantande i deras hjärtan kommer det *kristliga föredömet* att bliva viktigt, om icke ännu viktigare än det förra. Den bästa undervisning och det varmaste tal om det, som tillhör Guds rike, skola bliva fruktlösa om de icke understödjas av ett kristligt föredöme. Huru många dyra ord och förmaningar göras icke fruktlösa genom ett vårdslöst och okristligt leverne! I synnerhet är det *barnen* natur att mer efterfölja vad de se, än vad de höra. Och föräldrar, som föra ett kristligt tal till sina barn, må bereda sig på, att dessa skola snart med fin och späd uppmärksamhet giva akt uppå, huru föräldrarna då själva leva därefter.

Där för, varen på eder vakt, alla I, som haven barn omkring eder; på det I icke med edert leverne mån nedriva, vad Guds Ande kanske genom eder egen mun börjat uppbygga i barnens hjärtan! O, måtte jag hellre vara död och undangömd i graven; än att jag skulle förarga dessa små! Om vi icke hade någon annan bevekelsegrund för ett fromt och varsamt leverne, för ett noggrant aktgivande på våra åtbörder, ord och gärningar, så borde omsorgen om barnens själar tillräckligt hålla oss vakande. Hit hör det även, att vi så mycket som möjligt undanhålla dem från dåliga sällskaper; *ty onda exempel förföra och fördärva för en det goda* (Vish. 4).

Om allt detta äro kristliga föräldrar i allmänhet ense; men däremot äro ofta meningarna delade om agans användande för de små. Tryggast är dock den, som i allting rättar sig efter Guds ord. Och Guds ord. säger uttryckligt: »Aga din son, medan ännu hopp är; den, som spar sitt ris, hatar sitt barn.» Aposteln säger: »Vilken är den son, som hans fader icke agar?» Guds ord är det säkraste rättesnöret. Och sanna förhållandet är, att man kan knappt begripa, huru mångfaldig nytta ett barn har för sin framtid därav, att det tidigt blev övat i punktlig och ovillkorlig lydnad. Det skall icke blott i oräkneliga prövningar under detta livet hava gagn därav, att det naturliga egensinnet blev tidigt brutet och böjt, utan denna övning skall också betydligt underlätta viljans böjande under Andens lydnad, om det en gång blir lyckligt att stå under hans ledning.

Men vid böjandet av barnens vilja till en ovillkorlig och punktlig lydnad bör man tillvägagå både med mycket allvar och med mycken försiktighet. »För mycket och för litet fördärvar allt.» Man kan så överhölja barnet med tillrättavisningar, bestraffningar, ris och snäsor vid varje minsta förseelse, utan all kärlek och urskillning, att barnets sinne blir rent av fördärvat, å ena sidan »klenmodigt» (Kol. 3: 21), och å den andra förstocket och »retat till vrede» (Ef. 6: 4), så att snart nog ingen aga det ringaste hjälper. Men man kan ock så klemigt behandla barnen, att de aldrig komma att märka, att de måste bestämt lyda.*¹

Men nu må ingen tänka, att han med en förständig och kristlig barnuppfostran också har försäkrat sig om goda frukter av densamma. Nej, många bittra bekymmer kunna ännu med allt detta förestå oss. Ja, när upplysta föräldrar, med tanken på sina barns odödliga själar och eviga väl och ve, ofta tycka sig se alla sina bemödanden fruktlösa, äro de ofta färdiga att förgås av ångest och bekymmer.

Men med kristligt förstånd böra vi då besinna, för det första, att fastän vi icke ännu se frukten av vårt arbete, eller av det inpräglade ordet, i ett egentligt nådens verk hos våra barn, vi icke därför böra anse den nedlagda goda säden helt förlorad, eller att vi arbetat fåfängt; ty det vanligaste är väl, att barnet skall först löpa ut i världen och någon tid smaka på svinadraven och komma i en stor nöd i det främmande landet, innan det med ånger återvänder. Men där den goda säden är nedlagd, där man livligt målat för de små Frälsarens krubba, hans kors och död, så väl som ock det berget, som brann med eld, eller Guds stränga allvar med sina bud, och denna goda säd är intryckt genom föräldrarnas kristliga föredöme och vattnad med deras tårar i bönen för sina barn, där har man ännu alltid skäl att vänta på frukt.

För det andra, böra bekymrade föräldrar betänka, att ett människobarns väg, och i synnerhet dess själs frälsning, till slut icke är i någon människas makt; att varje människa måste hava sin frihet att emotstå Guds Ande. Icke ens Herren Kristus kunde rädda det »borttappade barnet», Judas, eller dessa Jerusalems barn, över vilka han slutligen grät. Detta skall lära oss att, då vi gjort allt, vad vi fått nåd till, slutligen befalla våra barn åt Gud. Och då vi icke mer kunna uträtta något med att tala *till dem* om Gud, kunna vi ännu uträtta mycket genom att tala *till Gud* om dem. Och härmed hava vi slutligen nämnt det medel för våra barns väl, som bör vara både det första och det sista, som vi använda.

Måtte vi icke glömma de många stora och underbara exempel av Herrens bönhörelse och hans trofasta löften därom, som i hela skriften stå för våra ögon. Då allt synes förlorat, låtom oss ännu med tröst fly till den trofaste och mäktige hjälparen. Det ligger mycken sanning i biskop Ambrosii ord till Monica, då hon med bittra tårar omtalade sina bekymmer över sin hedniske son, Augustinus. Biskopens ord voro: »Skulle en så många tårars son kunna gå förlorad?» Det gick ock så, och Augustinus blev icke blott en kristen, utan en stor kyrkofader. Och de anförda

orden överensstämde med Kristi dyra ord: *Skall icke Gud skaffa rätt åt sina utkorade, som ropa till honom dag och natt? Och visar han icke långmodighet mot dem?*

*1. Huvudsaken i denna fråga är, att barnen behandlas med *p l a n* och *b e s t ä m d h e t*, med förstånd,, kärlek och måtta. Föräldrarna böra nämligen aldrig öppna sin mun till att förbjuda eller befalla något, utan att de förut äro vissa om, att de alltid kunna genomdriva sin vilja, och sedan med fasthet fordra, att deras ord ovillkorligen och utan prut eller motsägelse efterkommas. Men just därför måste de tillåta barnen en viss frihet och vakta sig för att giva dem sådana bud, som de icke förmå upprätthålla. Ja, det blir ock ofta nödigt att blunda för en del smärre fel, för att kunna med desto mer allvar beivra de större, och för att aldrig uppträda med den olyckliga följd, att de icke kunna genomdriva sin vilja, utan nödgas täta barnens egensinnighet till slut behålla segern. Ingenting är mer fördärligt för barnen än detta. När föräldrarna säga *n e j*, så bör det vara *n e j*, och när de yrka något, så bör det ovillkorligen ske. När blott barnen blivit vana härvid, så skall lydnaden snart bliva en lätt vana, och riset bliva överflödigt. - Även är det viktigt, att agan tilldelas med lugn och blott av kärlekens nit. Om fadern, när han nödgas taga riset, för barnet förklarar, huru han är tvungen därtill av Herrens bud och av sitt nit om dess välfärd, samt huru han önskar, att detta medel, genom barnets lydnad, framdeles måtte bliva obehövt, så skall en sådan av kärlek genomträngd aga utan tvivel bliva till välsignelse. Även är det en sak av vikt, att barnen vänjas att bedja om förlåtelse, och att föräldrarna formligen förlåta dem. Därigenom underhålles hos barnet ett gott förhållande till föräldrarna.

- C-O Rosenius

© [www.pietisten](http://www.pietisten.com)

Texterna får användas fritt, helt eller delvis, digitalt eller analogt, kopierat eller tryckt om ditt syfte är att främja Kristi rikes tillväxt.

Texterna får dock inte användas i någon form av försäljning utan tillstånd från [pietisten.com](http://www.pietisten.com).